

Kuntavaalit 2017

PALUU TULEVAISUUTEEN

Kauppakamarien vaikuttamistavoitteet

KAUPPAKAMARI

PALUU TULEVAISUUTEEN

Tulevaisuuden kunta ei ole hallinnollinen koneisto vaan palvelee yrityksiä ja asukkaitaan joustavasti. Kunnassa on kevyt ja tehokas hallinto, joka ostaa palvelut markkinoilta aina kun mahdollista. Elinvoimainen tulevaisuuden kunta tarjoaa hyvät edellytykset yrityksille toimia ja hyvän paikan ihmisille asua.

Kunnat olivat aikoinaan tärkeä osa lähidemokratiaa ja kuntalaisten identiteettiä. Kunnista tuli kuitenkin hallinnollisia koneistoja. Vuodesta 1990 vuoteen 2013 kuntien tehtävien määrä kaksinkertaistui yli 530 tehtävään.

Sote- ja maakuntauudistuksessa noin puolet kuntien tehtävistä siirtyy maakunnille. Tämä antaa kunnille mahdollisuuden keventää hallintoaan, karsia rönsyjä ja keskittyä olennaiseen. Kuntien on palattava takaisin lähelle kuntalaisiaan: yrityksiä ja asukkaita, ja luotava kokonaan uudenlainen kunta.

Yritykset ovat elinvoimaisen kunnan kantava voima. Yritykset luovat työpaikkoja, tuottavat palveluita sekä maksavat veroja kunnille. Kunnan menestyksen kannalta on ratkaisevaa, kuinka myönteinen toimintaympäristö yrityksillä on.

Kauppakamarilla on kuntavaaleissa neljä tärkeää tavoitetta tulevaisuuden kunnalle: talous on kunnossa, byrokratiaa on mahdollisimman vähän, liikenne on sujuvaa ja koulutus vastaa työmarkkinoiden tarpeita.

SISÄLLYS

1. KUNTIEN TALOUS KUNTOON	3
2. VÄHEMMÄN SÄÄNTELYÄ	6
3. LIIKENNE SUJUMAAN	7
4. KOULUTUS VASTAAMAAN TYÖMARKKINOIDEN TARPEITA	8
5. UUSI ELINVOIMAINEN KUNTA	9
KYMMENNEN POINTTIA KUNTAPÄÄTTÄJILLE	9

1. KUNTIEN TALOUS KUNTOON

Sote- ja maakuntauudistus mullistaa kuntatalouden lähivuosina. Kuntien verotulot alenevat maakuntiin siirtyvien tehtävien kustannuksia vastaavasti. Kuntien tulee uudistuksen myötä tehostaa toimintaansa ja keventää hallintoa. Kuntien kustannusten ja hallinnon on uudistuksen jälkeen vastattava jäljelle jäävien tehtävien määrää.

Monet kunnat lähtevät sote- ja maakuntauudistukseen tilanteesta, jossa kunnan velkataakka on merkittävä ja kunnan talous on kokonaisuudessaan vaikeuksissa. Uudistus ei tule ratkaisemaan näitä ongelmia, päinvastoin. Kuntien on tulevalta valtuustokaudella korjattava talouttaan rakentamalla järkeistämällä ja kustannuksia leikkaamalla.

Kuntasektorin talouden hoidolla on suora yhteys yritysten toimintaedellytyksiin. Hyvin hoidettu kuntatalous mahdollistaa kansainvälisesti kilpailukykyisen verotuksen, laskee yritysten kustannuksia ja mahdollistaa siten kasvun ja työllistämisen.

KUNTIEN VELKAANTUMISKIERRE ON KATKAISTAVA

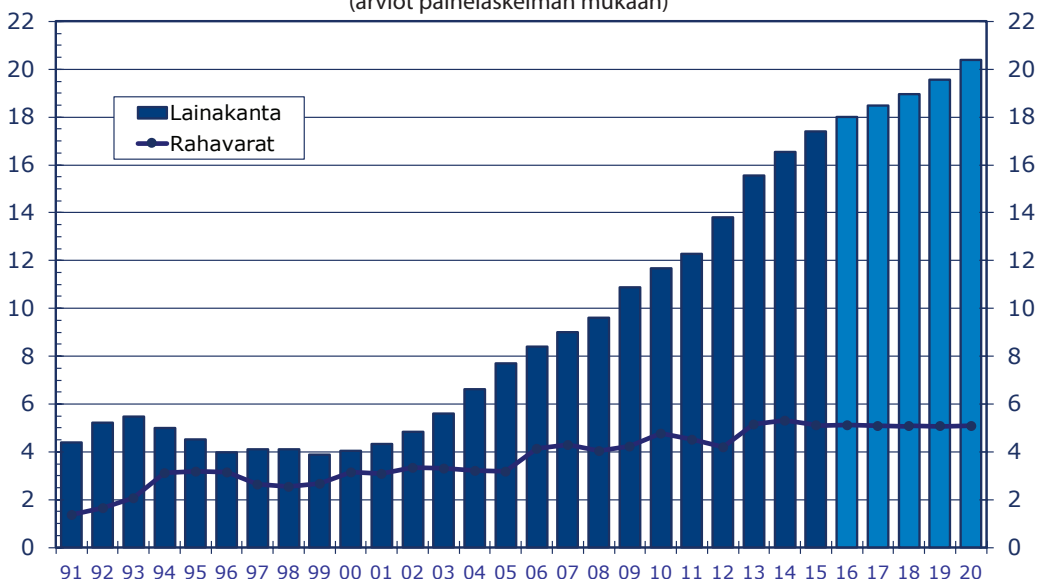
Kuntasektorin velkaantuminen on kasvanut viimeisen 20 vuoden aikana rajusti. Kun kuntien ja kuntayhtymien lainakanta vuonna 1996 oli noin neljä miljardia euroa, oli se vuoden 2015 lopussa 17,4 miljardia euroa.

Kuntien ja kuntayhtymien lainakanta on viime vuosina ollut noin 8 prosenttia BKT:sta. Kuntakohittaiset erot lainojen määrässä ovat suuria.

Kuntasektorin velkaantumista ovat kasvattaneet muun muassa kuntien tehtävien lisääntyminen. Sote- ja maakuntauudistuksen myötä kuntien tehtävistä arviolta noin puolet siirtyy maakunnille. Kuntien on varmistettava, että poistuvien tehtävien tilalle ei tule uusia tehtäviä. Kuntien on pysäytettävä velkaantuminen ja käännettävä kuntatalous kohti kestävää ja tervettä pohjaa.

Kuntien on käännettävä kunnallisveroasteet laskuun.

Kuntien ja kuntayhtymien lainakanta sekä rahavarat
1991-2020, mrd. € (käyvin hinnoin)
(arviot painelaskelman mukaan)

Lähde: Vuodet 1991-2015 Tilastokeskus. / Kuntaliitto
Vuosien 2016-2020 arviot VM 15.9.2016

VEROASTE ERÄISSÄ OECD-MAISSA 2015, %

Tanska	46,6
Ranska	45,5
Belgia	44,8
Suomi	44,0
Itävalta	43,5
Ruotsi	43,3
Norja	38,1
Slovenia	36,6
Saksa	36,9
OECD keskiarvo	34,3
Kreikka	36,8
Portugali	34,5
Espanja	33,8
Turkki	30,0
Sveitsi	27,9
USA	26,4
Meksiko	17,4

Lähde: Revenue Statistics. / EVA

KOKONAISVEROASTE ON KÄÄNNETTÄVÄ LASKUUN: KUNNALLISVEROA EI SAA KIRISTÄÄ

Verojen korotusten tie on kuljettu loppuun. Kuntataloutta ei voida korjata veroja korottamalla, sillä veronkorotukset lamaannuttavat osaltaan talouskasvua ja johtavat työpaikkojen vähenemiseen. Kuntien tavoitteena tulee olla kunnallisveroasteiden kääntäminen laskuun.

Kuntien verotulot alenevat maakuntiin siirtyvien tehtävien kustannuksia vastaavasti. Kunnallisveroprosentteja lasketaan arviolta 12,5 prosenttiyksikköä vuonna 2019. Lisäksi kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta alennetaan 0,5 miljardilla eurolla vuoden 2016 tasosta.

Hallitus on linjannut, että sote- ja maakuntauudistus toteutetaan niin, että kokonaisveroaste ei nouse. Tästä linjauksesta on pidettävä tiukasti kiinni.

Hallituksen on asetettava kunnille verokatto.

Hallituksen tulee asettaa kunnille nk. verokatto vuosiksi 2020 ja 2021. Koska hallitus on osaltaan sitoutunut takaamaan valtionosuusjärjestelmällä, että kuntien rahoitusasema ei heikkene, ei kunnilla ole syytä nostaa kunnallisveroprosenttejaan lähivuosina.

Verokatto, jonka mukaan kunnat voisivat korottaa kunnallisveroprosenttejaan korkeintaan 0,25 prosenttiyksiköllä vuosina 2020 ja 2021, valvoisi, että kunnallisverot eivät lähde nousuun sote- ja maakuntauudistuksen jälkeen.

Hallitus on tehnyt oikean suuntaisia päätöksiä ansiotuloveron keventämiseksi niin, että kokonaisveroaste on kääntynyt laskuun. Kunnat eivät saa vesittää tätä kehitystä kiristämällä kunnallisveroasteita.

Myös kiinteistöveroasteet on pidettävä kohtuullisina.

Kuntien tulisi sitoutua osaltaan siihen, että Suomessa olisi kansainvälisesti kilpailukykyinen verotus. Tällä hetkellä Suomen kokonaisveroaste on yksi EU:n ja OECD-maiden korkeimpia.

KUNTIEN PIILOVEROTUS KURIIN

Kunnallisten liikelaitosten ja yhtiöiden maksut (esim. vesi, energia ja jäte) on pidettävä kohtuullisina.

Piiloverotus ei voi olla tapa hoitaa kuntien kuralla olevaa taloutta. Piiloverotus nostaa yritysten kustannuksia ja hidastaa kasvua.

Kunnat ovat viime vuosina paikanneet huonoja taseitaan tulouttamalla itselleen kunnallisten liikelaitosten ja yhtiöiden voittoja. Vuonna 2012 yrittäjämuotoisesta liiketoiminnasta tuloutui ylijäämiä julkisyhteisöille yhteensä 1,2 miljardia euroa. Vuonna 2000 vastaava luku oli 0,3 miljardia euroa.¹ Usein asiakkailla ei ole kunnallisten liikelaitosten ja yhtiöiden palveluille todellista vaihtoehtoa, vaan asiakkaan on maksettava esimerkiksi vedestä tai kaukolämmöstä pyydetty hinta.

Piiloverotus ei voi olla tapa hoitaa kuntien kuralla olevaa taloutta.

---

1. Hannu Kaseva: Kruunu ottaa omansa – Viisi havaintoa kiristyvästä verotuksesta, EVA Analyysi (2014)
2. HILMA, www.hankintailmoitukset.fi

HANKINTAOSAAMISTA ON VAHVISTETTAVA

Kuntien tulee ostaa palvelut markkinoilta kilpailuttamalla aina kun se on mahdollista. Tärkeintä palveluissa on laatu, eikä se kuka ne tuottaa. Julkisten hankintojen, jotka ylittivät kilpailutuksen kynnysarvot, kokonaisarvo oli vuonna 2015 noin 24 miljardia ja vuonna 2014 noin 32 miljardia euroa.² Kyse on merkittävästä markkinasta, jonka jakamisessa yksityisen ja julkisen toimijoiden välisen kilpailuneutraliteetin on toteuduttava.

Kuntien tulee ostaa palvelut markkinoilta kilpailuttamalla aina kun se on mahdollista.

Vuoden alussa voimaan astunut hankintalaki parantaa markkinoiden toimivuutta ja pienten ja keskisuurten yritysten pääsyä mukaan julkisiin hankintoihin. Kuntien hankintaosaamista on vahvistettava, jotta uuden hankintalain hyödyt saadaan täysimittaisina käyttöön.

Uudistus keventää arvoltaan pienempien hankintojen kilpailuttamisen menettelyä. Samalla uusi hankintalaki suosittelee julkisten hankintojen kilpailuttamista pienempinä ja pk-yrityksille sopivampina osina. Kuntien on varmistettava, että ostot kilpailutetaan sellaisissa osissa, että pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on aito mahdollisuus osallistua kilpailutukseen.

Kuntien on varmistettava, että ostot kilpailutetaan sellaisissa osissa, että pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on aito mahdollisuus osallistua kilpailutukseen.

Uusi lainsäädäntö myös edistää julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan tasapuolisuutta siten, että julkisyhteisöjen määräysvallassa olevilta yhteisöiltä ei saa tehdä kilpailuttamatta hankintoja, mikäli nämä yhteisöt harjoittavat vähäistä enemmän liiketoimintaa markkinoilla. Kuntien on varmistettava, että tämä markkinaehtoisuus toteutuu. Yrityksillä ja kolmannen sektorin toimijoilla on oltava tasapuolinen mahdollisuus osallistua kilpailutuksiin.

HYVÄ HALLINTO KUNTAYHTIÖIHIN

Kuntien omistajaohjauspolitiikan pitää perustua mahdollisimman laajaan avoimuuteen, ja kuntakonsernien toiminnan on oltava läpinäkyvää.

Kunnat muodostavat yhä monipolvisempia kuntakonserneja. Kunnallisesti omistettuja yhtiöitä oli vuonna 2013 lähes 2000 ja niiden määrä oli kasvussa.³

On selvää, että kunnallisesti omistettujen yhtiöiden hallinnossa on noudatettava hyvää hallintotapaa. Kesäkuussa voimaan astuva kuntalaki ohjaa, että kuntayhtiöiden hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yrityksen toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus.

Laki ei estä hallituksen jäsenten valintaa poliittisin perustein. Lähtökohdan on kuitenkin oltava, että kaikilla kuntayhtiöiden hallitusten jäsenillä on toimialan kannalta riittävä talouden, liiketoiminnan ja markkinan asiantuntemus.

Kuntien omistajaohjauspolitiikan on oltava avointa ja läpinäkyvää.

---

3. Seppo Penttilä, Janne Ruuhonen, Asko Uoti ja Veikko Vahtera: Kuntayhtiöt lainsäädännön ristiaallokossa, KAKS Kunnallisanalan kehittämissäätö (2015)

2. VÄHEMMÄN SÄÄNTELYÄ

KUNTIEN KUSTANNUKSIA JA HALLINNOLLISTA BYROKRATIAA ON KARSITTAVA VASTAAMAAN JÄLJELLE JÄÄVIEN TEHTÄVIEN MÄÄRÄÄ

Sote- ja maakuntauudistuksen myötä kunnilta poistuvien tehtävien määrä vastaa yli puolta kunnan taloudesta. Kuntien on varmistettava, että vastaavat säästöt tehdään toimintamenoihin. Kuntien hallintokoneistoa on kevennettävä kaikilta osin, sillä tyhjäkäyntiin ole varaa.

YLETTÖMÄN YKSITYISKOHTAISIA KAAVA- JA RAKENNUSMÄÄRÄYKSIÄ ON PURETTAVA

Liian yksityiskohtaisista rakentamismääräyksistä on luovuttava. Rakennuttajien on saatava rakentaa ostajien haluamia asuntoja. Kysynnän on saatava ohjata tuotantoa esimerkiksi asuntojen kokoon liittyen. Kaavojen pitäisi olla yleisluonteisempia, eikä niissä pidä säädellä liian yksityiskohtaisesti sellaisista asioista, jotka pitäisi ratkaista vasta rakennussuunnitteluvaiheessa.

Liian yksityiskohtaiset kaavat nostavat rakentamisen hintaa. Pikkutarkat kaavat johtavat myös siihen, että rakennushankkeiden aloittaminen venyy, kun rakentaminen päästään usein aloittamaan vasta kaavamuutoksen jälkeen.

LUPAPROSESSIEN KÄSITTELYÄ ON NOPEUTETTAVA

Lupien käsittelyajoissa on suuret kuntakohtaiset erot. Epätietoisuus ja venyvät käsittelyajat nostavat yritysten kustannuksia ja hidastavat talouskasvua. Vaivaa aiheuttaa myös samojen lakipykälien erilainen tulkinta eri kunnissa esimerkiksi rakentamismääräyksiin liittyen. Erilaiset tulkinnat lisäävät epävarmuutta lupaprosessien lopputuloksista ja hidastavat rakentamista.

Liian yksityiskohtaiset kaavat nostavat rakentamisen hintaa.

Kuntien on nopeutettava lupien käsittelyprosesseja ja annettava asiakkailleen palvelulupaus. Palvelulupauksessa on määriteltävä eri lupien käsittelyn maksimiaika.

Lupaprosesseja on mahdollista nopeuttaa ja sujuvoittaa hyvällä asiakaspalvelulla, ilman pakottavaa lainsäädäntöä. Kuntien lupapalveluiden on toimittava asiakaslähtöisesti ja asioinnin on voitava tapahtua ns. yhden luukun periaatteella.

Epätietoisuus ja venyvät käsittelyajat nostavat yritysten kustannuksia ja hidastavat talouskasvua.

TONTTIMAATA ON KAAVOITETTAVA RIITTÄVÄSTI

Kuntien on kaavoitettava riittävästi rakentamiskelpoista tonttimaata. Lisäksi tyhjillään olevien toimistojen muutos asuinkäyttöön on mahdollistettava.

Kaavoituksen hitaus ja riittämättömyys nostavat asuntojen hintoja ja vaikeuttavat työvoiman liikkuvuutta ja yritysten työvoiman saatavuutta.

Kuntien lupapalveluiden on toimittava asiakaslähtöisesti

---

3. LIIKENNE SUJUMAAN

KILPAILUKYKYVAIKUTUS ARVIOITAVA KAIKISSA LIIKENNEINVESTOINNEISSA JA -RATKAISUISSA

Kaikki liikenteeseen liittyvät ratkaisut kunnallisella ja alueellisella tasolla on arvioitava niiden yrityksille luoman kilpailukykyyn kannalta.

Työssäkäyntiin ja paikallisliikenteeseen vaikuttavilla liikenneratkaistuilla on suora vaikutus yritysten kilpailukykyyn esimerkiksi työvoimansaavuuden kautta.

Valtakunnallisesti Suomella on liikenteen suhteen kaksoisongelma eli yhtäältä pitkät etäisyydet harvaan asutussa maassa ja toisaalta kuljetusten kustannuksia nostavat pitkät etäisyydet keskeisille markkinoille. Nämä ongelmat on tiedostettava myös paikallisen tason päätöksenteossa.

Liikenteeseen liittyvät ratkaisut kunnallisella ja alueellisella tasolla on arvioitava niiden yrityksille luoman kilpailukykyyn kannalta

---

INFRAN KUNTO JA KAPASITEETTI VARMISTETTAVA

Yritysten kannalta on oleellista, että infrastruktuuri tarjoaa logistiikalle varman, turvallisen, nopean, häiriöttömän ja kustannustehokkaan kuljetuksen tehtaista satamiin. Tämän tavoitteen saavuttaminen ja ylläpitäminen on kaikkien tehtävä, myös kuntien.

Tavoitteen on oltava koko liikennejärjestelmän toimivuus niin, että vientikuljetukset saadaan kulkemaan tuotannosta satamiin 70 km/h keskinopeudella. Tämä edellyttää infralta 100 km/h tasoa, riittävää kapasiteettia ja kuntoa vuoden jokaisena päivänä.

Kaikkialla Suomessa on varmistettava, että 4G-verkon toimivuus on 100 prosenttisen kattavaa. Tämä on tavoite, jota myös kuntien osaltaan

tulee toimillaan edistää. Kattavasti ilman katvealueita toimiva verkko on erityisen tärkeä elinkeinöelämän kuljetuksille.

Tiestön kunnan ja kapasiteetin ylläpitämiseen tarvitaan valtakunnallisten toimenpiteiden lisäksi paikallisia ja alueellisia täsmäinvestointeja: tarpeellisia ohituskaistoja, toimivia liittymiä ja pulonkaulojen poistamista.

Raskaan liikenteen kuljetusväylät on huomioitava liikenne- ja kaavasunnittelussa.

Paikallisella liikenneväylien kunnossapidolla on myös keskeinen vaikutus liikennejärjestelmän kokonaisuuteen. Tähän tehtävään kuntien on haettava säästöjä kilpailutuksella.

Toimintakykyisellä liikenneinfrastruktuurilla edistetään alueiden ja koko Suomen kilpailukykyä ja yritysten tulevaisuuden investointipäätöksiä. Toimiva liikenneinfra on keskeisessä asemassa myös sujuvassa työmatkaliikenteessä sekä matkailussa.

ARVOA IHMISTEN AJALLE: TYÖSSÄKÄYNTIALUEIDEN LIIKENNE SUJUMAAN

Ihmisten aika ansaitsee arvoa. Työmatkaliikenteen joustavuudesta ja sujuvuudesta on huolehdittava kaikissa kunnissa ja työssäkäyntialueilla. Tavoitteena on oltava eri kulkuvälineistä koostuva ja yhdessä sujuvasti toimiva liikennejärjestelmä.

Kuntien on järjestettävä julkinen liikenne markkinaehtoisesti aina kun mahdollista. Kuntien omassa tuotannossa on suosittava markkinaehtoisia liiketoimintamalleja.

Yli 750 000 henkilöä pendelöi oman kuntansa ulkopuolella töissä vuonna 2014. Liikennejärjestelmän ja joukkoliikennepalveluiden suunnittelu ja sujuva toteutus vaatii siis tiivistä alueellista yhteistyötä.

Älyliikenteen mahdollisuuksia on hyödynnettävä sujuvoittamaan työssäkäyntiliikennettä. Esimerkiksi sähköiset aikataulut pysäkeillä on yksinkertainen ihmisten arkea helpottava tekijä.

Joukkoliikenteessä on toteutettava digitalisaatiota laajasti esimerkiksi maksamisessa ja informaation jakamisessa.

4. KOULUTUS VASTAAMAAN TYÖMARKKINOIDEN TARPEITA

Kuntien elinvoiman ja alueiden kilpailukyvyn kannalta on tärkeä huolehtia siitä, että työvoiman kysyntä ja tarjonta kohtaavat työmarkkinoilla. Työmarkkinoiden toimivuus edellyttää osaamis-, koulutus- ja työvoimatarpeiden ennakoimista ja joustavia mahdollisuuksia uudelleen kouluttautumiseen.

OSAAMISTARPEIDEN ENNAKOINNISSA ON LISÄTTÄVÄ YRITYSTEN MAHDOLLISUUTTA VAIKUTTAA KOULUTUKSEN SUUNTAAMISEEN JA SISÄLTÖIHIN.

Osaamistarpeiden ennakoinnin tulee perustua jatkuvaan yritysten ja alueen koulutuksen järjestäjien yhteistyöhön työssäkäyntialueilla. Yhteistyö on tarpeen, koska työmarkkinoiden tarpeet ja ammattitaitovaatimukset muuttuvat jatkuvasti. Muutosvauhtia kuvaa se, että Suomen ongelmina on samanaikaisesti korkea työttömyysprosentti ja toisaalta osaajapula.

OSAAVAN TYÖVOIMAN SAANTI VARMISTETTAVA: KUNTIEN HOUKUTELTAVA MYÖS KANSAINVÄLISIÄ OSAAJIA

Osaavan työvoiman saannin turvaaminen on erittäin tärkeää kuntien elinvoimaisuuden ja pitkäjänteisen kehittymisen kannalta. Kuntien tulee panostaa vetovoimatekijöihinsä ja varmistaa houkuttelevuudellaan paikallisten yritysten työvoiman saantia. Kunnat voivat houkutella osaavia työntekijöitä elinvoimatekijöillä kuten toimivalla asuntopolitiikalla, hyvillä päivähoitopalveluilla ja laadukkaalla perusopetuksella.

Kuntien on panostettava myös kansainvälisten osaajien houkuttelemiseen.

Työmarkkinoiden tarpeet ja ammattitaitovaatimukset muuttuvat jatkuvasti.

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN REFORMI ON TERVETULLUT – YRITYSTEN RESURSSIT KOULUTTAA TURVATTAVA

Ammatillisen koulutuksen uudistamisen tavoitteena on vahvistaa ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuutta ja työelämälähtöisyyttä sekä uudistaa koulutusjärjestelmää niin, että se vastaa paremmin työelämän osaamistarpeisiin. Uudistus on tervetullut, mutta sen yksityiskohdat kaipaavat vielä hiomista.

Uudistus lisää työpaikoilla tapahtuvaa oppimista, joka toteutetaan koulutusopimuksella tai oppisopimuskoulutuksena. Työpaikoilla tapahtuva oppiminen lisää myös työnantajien työmäärää, resurssien tarvetta sekä kustannuksia. Yritysten resurssit työpaikoilla tapahtuvassa oppimisessä on turvattava.

Uudistuksessa on myös pyrittävä minimoimaan yrityksille ja työpaikoille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa koulutusopimuksen ja oppisopimuksen käyttöön liittyen.

Kuntien on panostettava myös kansainvälisten osaajien houkuttelemiseen.

---

5. UUSI ELINVOIMAINEN KUNTA

Kuntien on kevennettävä byrokraattista hallintokoneistoaan ja palattava lähelle kuntalaisiaan: yrityksiä ja asukkaitaan. Sote- ja maakuntauudistus on kunnille mahdollisuus luoda uusi elinvoimainen kunta.

Yritysmuotoisen toimintaympäristön edistäminen on parasta elinkeinopolitiikkaa. Kauppakamarien kärkitavoitteet kuntavaaleihin ovat, että tulevaisuuden kunnissa talous on kunnossa ja kokonaisveroaste matalampi, byrokratia on mahdollisimman vähäistä ja liikenne sujuvaa niin yritysten kuljetuksille kuin työmatkalaisille ja että koulutustarjonta vastaa työmarkkinoiden tarpeita. Lisäksi kuntien elinvoimaisuus vaatii, että kunta hoitaa muita ydintehtäviään tehokkaasti.

PÄIVÄHOITO JA PERUSKOULU

Laadukas varhaiskasvatus ja peruskoulu luovat pohjan tulevaisuuden osaajille. Laadukas perusopetus turvaa yritysten osaamista - oppimistulosten heikentyminen on pysäytettävä.

ASUNTOPOLITIikka

Toimivan asuntopolitiikan keskiössä etenkin kasvukeskuksissa tulee olla asuntojen tarjonnan kasvattaminen. Asuntopolitiikalla on suuri merkitys ihmisten liikkuvuuteen ja sitä kautta työllisyyteen.

LIIKUNTA- JA KULTTUURIPALVELUT

Hyvät puitteet liikunnalle ja harrastuksille sekä panostukset kulttuuripalveluihin kasvattavat kuntien elinvoimaa.

Yritysmuotoisen toimintaympäristön edistäminen on parasta elinkeinopolitiikkaa.

KYMMENEN POINTTIA KUNTAPÄÄTTÄJILLE

1. Kuntien on huolehdittava, että niiden talous on kunnossa ja että kokonaisveroaste kääntyy laskuun, ei nousuun.
2. Kuntien velkaantuminen on pysäytettävä.
3. Kuntien tavoitteena on oltava kevyt ja tehokas hallinto, joka ostaa palvelut markkinoilta aina kun mahdollista.
4. Kuntien on sopeutettava toimintamenojaan ja hallintoaan vastaamaan sote- ja maakuntauudistuksen jälkeen kunnille jäävien tehtävien määrää. Kuntien tehtävien määrää on edelleen vähennettävä.
5. Liian yksityiskohtaisia kaavamääräyksiä on purettava ja tonttimaata on kaavoitettava riittävästi.
6. Lupaprosessien käsittelyä on nopeutettava. Kuntien on annettava palvelulupa, joka määrittää lupien käsittelyajoille maksimajan.
7. Liikenteen on oltava sujuvaa. Infran kunnan ja kapasiteetin on mahdollistettava tavaroiden kuljetus tehtailta satamiin 70 km/h keskinopeudella.
8. Ihmisten ajalle on annettava arvoa. Työmatkaliikenteen on oltava toimivaa.
9. Kuntien on varmistettava osaavan työvoiman saanti ja houkuteltava myös kansainvälisiä osaajia.
10. Ammattikoulutuksen reformi on tervetullut, mutta yritysten resurssit kouluttamiseen työpaikoilla on turvattava.